

Vinko Möderndorfer (1958), režiser in pisatelj, je v mladinski književnosti prepoznaven predvsem po pesniških zbirkah (*Zakaj so sloni rahlospeči*, *Luža, čevelj smrkelj in rokav*, *Pesmi in pesmičice*) in otroški prozi (serija o mucu Langusu in čarovnički Gajki). Doslej je izdal dva mladinska romana, oba nad vse uspešna: z romanom *Kot v filmu* je dosegel na polju mladinske književnosti izjemen uspeh, saj je zanj prejel nagrado Mladinske knjige zlata ptica, večernico in desetnico, delo pa je bilo izbrano kot darilna knjiga za projekt Rastem s knjigo. V istem projektu je bil izbran kot darilna knjiga tudi z letošnjo desetnico nagrajeni roman *Kit na plaži*.

Kit na plaži je realistični socialno-psihološki roman o drugačnosti, odraščanju in odnosih. Ali, kakor poudarja avtor v uvodu darilne izdaje: »Živimo v času, v katerem vse prevečkrat kdo koga ne mara, zato ker je ta drugačen, od drugod, ker ima drugačno frizuro, verjame v nekaj drugega kot mi, živi drugače, je drugačno hrano, je poseben ... Včasih se mi zdi, da si večina prebivalcev tega planeta želi biti povprečna. Radi bi bili takšni, kot večina. Radi bi bili globalni. Globalno enaki.«

Skozi zgodbo 14-letne pripovedovalke Nike, ki se poleg odraščanja, prve ljubezni, vključevanja v razred (po selitvi iz Pariza in nato s podeželja) spopada še z lastnim sprejemanjem mlajšega brata Igorja, ki ima Downov sindrom. Bralec je v zgodbi soočen z nenaklonjenim odnosom okolice do drugačnosti, ne nazadnje pa mora tudi Nika spoznati, da ima svojega brata zelo rada, šele potem se osvobodi skrivnosti o svoji družini. Večplastno zgodbo kot rdeča nit povezuje motiv kita glavača, ki predstavlja anomalijo svoje vrste. Möderndorfer spretno uporablja raznolika literarna sredstva in postopke, pri čemer velja poudariti dvojne: senzibilno uporabo humornih elementov, skozi katere se razkrivajo Nikine

karakterne lastnosti, hkrati pa komika blaži najbolj pereča mesta v romanu; jezikovna subtilnost se izrazito kaže pri Igorju, saj Möderndorfer s preprostim otroškim jezikom uspe prikazati njegovo iskrenost, avtentičnost in sposobnost empatije; zelo povedni so tudi Barbkini sms-i, ki jih je pisala zato, da bi jo ljudje slišali. Pisatelj nevsiljivo opozarja na aktualno problematiko inkluzije, ki bo v celoti mogoča šele, ko bo družba dojela, da imamo vsi ljudje enake potrebe in želje ter da ljudje s posebnimi potrebami ne predstavljajo nobene grožnje. In tudi to, da smo za kako reč vsi *počasni*. In da zrelost pomeni tudi to, da znamo ob pravem času reči *oprosti*.

Dragica Haramija,
strokovna sodelavka žirije

LEVSTIKOVE NAGRADE 2017

Levstikova nagrada je nagrada, ki jo založba Mladinska knjiga že od leta 1949 podeljuje za dosežke na področju otroške in mladinske književnosti avtorjem, ki ustvarjajo pri tej založbi.

Je ena najstarejših nagrad, ki se v Sloveniji podeljujejo na področju književne ustvarjalnosti. Od leta 1991 naprej jo podeljujejo bienalno.

Od leta 1999 založba Mladinska knjiga podeljuje tudi Levstikovo nagrado za življenjsko delo, ki se podeli dvema

avtorjema: piscu literature za otroke in mladino ter ilustratorju. Ostale nagrade so še Levstikova nagrada za izvirno ilustracijo, Levstikova nagrada za izvirno leposlovno delo in Levstikova nagrada za stvarno literaturo.

Prejemniki Levstikovih nagrad 2017
(od leve proti desni): Peter Svetina, Tanja Komadina, Lila Prap in Slavko Pregl

5. junija dopoldne je bila v knjigarni Konzorcij v Ljubljani razglasitev nagrajencev, ki ji je sledilo odkritje plošč v Levstikovih arkadah, posvečenih letošnjima dobitnikoma nagrade za življenjsko delo. Slavnostna podelitev nagrad pa je bila že tradicionalno istega dne zvečer na vrtu gostilne Pri Koširju v Šentvidu pri Ljubljani.

Utemeljitev Levstikovih nagrad za življenjsko delo

Slavko Pregl

Slavko Pregl ustvarja že več kot štiri-deset let. Je izjemno priljubljen pisatelj med mladimi in njihovimi starši. Prejel je veliko nagrad in zagotovo spada med klasike sodobne slovenske mladinske in otroške književnosti.

Že njegova prva knjiga *Odprava zele-nega zmaja* (1976) je skoraj ponarodela. Po njej so posneli tudi odlično TV-nadaljevanko, ki se je vsem, ki s(m)o živeli v tistem času, za vedno zasidrala v obdobje

odraščanja. Za knjigo *Geniji v kratkih hlačah* je leta 1978 prejel Levstikovo nagrado, za knjigo *Srebro iz modre špilje* (2004) je prejel večernico, desetnico je dobil za knjigo *Usodni telefon* (2005), častno listo IBBY pa za *Radovedne pravljice* (2014).

Opus Slavka Pregla je obsežen in žanrsko ter tematsko raznolik, čeprav piše predvsem realistično prozo iz vsakdanjega (mestnega) življenja otrok, mladostnikov in odraslih. Nekatere kratke zgodbe vsebujejo tudi pravljlične elemente. V vseh njegovih delih je zaznati vedrino, radoživost in humor. Književni liki se (starosti primerno) srečujejo s problemi, zagatami, se spuščajo v razne dogodivščine – na različne načine vstopajo v življenje, doživljajo strah in veselje, srečo in nesrečo, prve ljubezni, spore med starši in otroki, raziskujejo prijateljske odnose – živijo polno življenje. V knjigah Slavka Pregla je zaznati globoko etičnost in humor. Kot je zapisala Marjana Kobe: »Prav humor ima v pisateljevi poetiki posebno težo. Toda najbolj preglovski se pisatelj humor zazdi takrat, kadar ga je zaznati v prenekateri prefinjeni in/ali ironično intonirani varianti: ta tip preglovsko prefinjenega humorja ne meri na prvo – in tudi ne na drugo – žogo, saj se pozornemu bralcu subtilno razkriva kot nekakšen podton, podtekst. In zagotovo pomeni inovativno obogatitev slogovnih strategij v sodobni literaturi na Slovenskem.«

Slavko Pregl nas s svojim mojstrstvom ter dobrim poznavanjem otrok in mulcev (pa tudi odraslih) popelje v svet, ki nam je domač. Poln je igrivosti in drobnih vsakdanjih konfliktov in dilem. Kljub nesrečnim dogodkom ta svet ni brezizhoden in ni brez svetlobe, ravno nasprotno, Preglova literatura nam daje moč in upanje, da je mogoče (za)živeti v sožitju. V različnih odnosih: družinskih, prijateljskih in šolskih. Peter Svetina je zapisal: »Če govorimo o Slavku Preglu:

on je velik pisatelj.« Zastavil je tudi vprašanje: »**Kako ostaneš velik? Težko. V glavnem pa tako, da kljub vsemu hodiš, in to vzravnano. Da delaš s trudom in veseljem in se po trudu veseliš samo z veseljem.**« Tak je naš Slavko Pregl.

Lila Prap

Lila Prap je letošnja nagrajenka za življenjsko delo na polju ilustracije. Vendar Lila ni le ilustratorica, ampak vsestranska ustvarjalka in umetnica, ki svoja dela sama načrtuje, piše besedila, slika podobe in vse skupaj oblikuje v končno obliko knjige. Natančno in nepopustljivo. Navidezna enostavnost forme je do zadnjega detajla premišljen proces. Od kompozicije, risbe do nanosa barvnih kred. Barvni prah žari v polnem sijaju in vibrira do otipljivega občutka materije. To so močne slike v knjigah, polnih humorja in navihanosti, katerih kakovost je opažena in cenjena tako pri nas kot onstran meja. Levstikova nagrada za življenjsko delo je le ena od mnogih, ki jih je prejela. O izjemnosti Lilinega dela pričajo tudi prevodi njenih knjig v tuje jezike. Število teh jo postavlja v sam vrh uspešnosti slovenske ilustracije na tujem in govori o tem, da je Lila Prap v resnici univerzalna in svetovljanska umetnica, ki jo razumejo in cenijo po vsem svetu in v vseh kulturah. V slovenskem likovnem in oblikovalskem prostoru pa si utira popolnoma samosvojo, izvirno pot, ki tradicionalne estetske vrednote korenito razširja in odločilno bogati.

Levstikova nagrada za izvirno leposlovno delo 2017

Peter Svetina: *Molitvice s stopnic*

V pesniški zbirki *Molitvice s stopnic* je zbranih sedem pesmi – drobnih molitvic, ki jih izreka otrok in so vezane predvsem na njegove najbližje in poročene iz konkretnih okoliščin (dedku peša

vid, bojazen, da mucka zebe, strah pred klavirskim nastopom itd.). To so molitvice, ki ne sledijo nikakršnim vzorcem, pesmi, ki se ne obremenjujejo z rimo; so žive in pristne. Pa nežne in tople, ampak hkrati lahko povzročijo tudi bolečino. V njih otrok vzpostavlja dialog z angelčkom ali Bogom, ki odseva posrečeno kombinacijo dvoma oz. vprašanj in vere oz. zaupanja. V molitvicah Petra Svetine bralec dejansko začuti moč otrokovih želja, ki razkrivajo, kaj je zanj pomembno, kaj se mu mota po glavicu, kakšni so njegovi strahovi in kakšne skrbi. Drobnosti verzi so tako zares ganljivi, kar bi bilo brez odličnega poznavanja otroške duše in razmišljanja nedvomno težko doseči. Nekatere želje so razmeroma enostavne, skoraj vsakdanje, druge nikakor ne, avtor zna v navidez enostavno pesem mojstrsko vplesti tudi izjemno zahtevne in kompleksne teme, kakršna je na primer neizpolnjena želja po dojenčku v pesmi *Molitvica na obisku*. To je tisto, kar dela to poezijo večplastno in ne nazadnje zanimivo tudi za odraslega bralca: slednjemu lahko približa otroke in otroški univerzum, otrokom pa poezijo. Bi si lahko od pesniške zbirke želeli še kaj več? Bržkone ne. *Molitvice s stopnic* so že res drobna knjižica, v kateri je le peščica pesmi (spremljajo jih ilustracije Ane Zavadlav, ki ustvarjajo prepričljiva, otipljiva vzdušja), a te povedo veliko, intenzivno in udarno ter v bralcu nedvomno pustijo sled ali ga nekoliko premaknejo, bodisi v dojemanju (otroškega) sveta in sebe v njem bodisi v samem branju poezije. Ne samo da imamo pred seboj avtorjevo najboljšo pesniško zbirko za otroke, knjiga tudi odlično uteleša zbirko Čebelica – je drobna, a vrhunska.

Levstikova nagrada za ilustracijo 2017

Tanja Komadina za podobe iz knjige *Gospa s klobukom* Maše Ogrizek

Žirija v sestavi Milan Erič, akademski slikar in predsednik žirije, Alenka Sotler, akademska slikarka in ilustratorica, ter Pavle Učakar, akademski slikar in likovni urednik, se je med zelo kakovostnimi deli dvoletne produkcije založbe Mladinska knjiga soglasno odločila, da Levstikovo nagrado za ilustracijo za leto 2017 podeli ilustratorici Tanji Komadina za podobe iz knjige *Gospa s klobukom* Maše Ogrizek.

Likovni jezik v njej nagovarja bralca z izjemno toplino. Risarsko, oblikovno in slogovno odlično izpeljane ilustracije so podprte s pestrostjo in blagodejno skladnostjo barv, ki v iskreni, humorni likovni pripovedi izvrstno osvetlujejo in nadgrajujejo izvirno besedilo. Razpored in nenavadno veliko število ilustracij, vsebinska raznovrstnost, stilska enotnost in njihova duhovita raznolikost pričarajo bogat in prepričljiv svet, v katerega se z užitkom potopimo in veselo potujemo skozi pripoved.

V letošnjem izjemno kakovostnem naboru knjig bi radi omenili in pohvalili še nekatera dela.

Ilustracije Petra Škerla v slikanici *Žogica Nogica* Jana Malika so mojstrsko izbrušene v mehki barvni poetiki in izvirni stilizaciji. Škerl je izjemno subtilen avtor, ki z vsako knjigo vedno znova preseneti.

Jure Engelsberger je v slikanici *Me-njalnica sanj* Milana Dekleve z bogato fantazijo in oblikovno spretnostjo ilustriral svojo prvo veliko slikanico za založbo Mladinska knjiga in prepričljivo razvil svet, poln duhovitih sanjskih prizorov.

Ilustracije Ane Zavadlav v knjigi *Molitvice s stopnic* Petra Svetine so barvno in oblikovno nadvse prikupne v spontani kombinirani likovni tehniki, ki spretno uporablja računalniška in klasična sredstva.

Bojana Dimitrovski nas v slikanici *Požar* Neli K. Filipić preseneti z močno,

skorajda biblično dramaturgijo svetlob, senc in toplo-hladnih kontrastov ter nas popelje v svet begunstva na zelo liričen način.

SLAVNOSTNI GOVOR SLAVKA PREGLA, NAGRAJENCA ZA ŽIVLJENJSKO DELO

Kako naj govorim odraslim, če slavimo mladinsko literaturo? Pa sem se spomnil, da se že tako dolgo ukvarjam z literaturo za otroke in mladino, da sem se v vsem tem času na različnih šolah že zagotovo srečal z večino od vas, ko ste bili še majhni. In z mlado publiko nikoli nisem imel težav, saj me je hitro vzgojila s svojimi iskrenimi vprašanji ali mi zdramila dremajoče možgane. Tako me je, denimo, fantič iz prve vrste potem, ko si je lomil vrat, ker me je ves čas moral gledati gor, vprašal: »Pisatelj, a ti, ko si bil majhen, si bil tudi tako velik?«

Za dekleta in fante, katerih vsakršne muhe še niso povsem počesane in sanje ne ukročene, ter med njimi so nastajale in se rojevajo moje zgodbe. Zanimajo me vsi: tisti v kratkih ali dolgih hlačah ali celo brez njih, pa radovedne slaščičarke in zagnani majhni ribiči, ki jim jezik in roke še rastejo. Za vile in čarovnike torej nikoli nisem imel posebnega smisla. Moje otroštvo jih ni potrebovalo. Odraščal sem v mestu, med dogodivščinami na dvorišču pred blokom in kajpak v harmonični družini s tremi sinovi in mnogimi knjigami Sinjega galeba in Kondorja; vse to je pustilo ustrezne sledi. Kadar je bilo, na primer, iz vzgojnih potreb nujno, sva s starejšim bratom mlajšemu z uradnim imenom Kazimir povedala, kako utemeljeno je v naša življenja zabeležen kot nekdo, ki kazi mir. On je v takih primerih iz varne razdalje sporočal, da je pri nas doma kot v vseh dobrih ljudskih pravljicah: oče ima tri sinove, prva dva sta bedaka, najmlajši pa je pameten.